

研究結果報告書

日本という記憶 — モンゴルにおける博物館、記念碑についての研究

所属：モンゴル軍事博物館

役職：研究員・大佐

氏名：ゴンチグドルジ ニヤムドルジ

本研究は日本という記憶はいかにモンゴルの博物館と記念碑で表象されたことに焦点をあて、現地調査や歴史文献、当事者などに対する聞き取り調査の成果にもとづいて、モンゴルでは、いかにハルハ河戦争（ノモンハン事件）や第2次世界大戦の対日戦、及び日本人のモンゴル抑留を記念してきたか、これら博物館・記念碑にはどのような国際的・政治的・社会的力学が作用しているかを検討し、明らかにすることを目的とした。

歴史的記憶と国際関係、政治、文化が交錯する場を表象している博物館と記念碑を中心に検討することは、モンゴル人の日本理解の促進にのみならず、今後の東アジアの平和共存と国際的な相互理解の促進にも有意義である。

今回の調査を通じて、下記を確認できた。

第一に、1939年のハルハ河戦争（ノモンハン事件）と1945年の解放戦争（対日戦）におけるモンゴルの記念碑は、ソ連軍とモンゴル軍の友好と勝利、ソ連・モンゴル軍将兵への顕彰、戦争における国民の動員などが際立たせているが、日本軍の姿がほとんど絵かれていのが特徴の1つと言える。第二に、モンゴル国首都ウランバートルのシンボルとも言えるスバートル広場とその中心にあるスバートルの騎乗像の建設において日本人抑留者を中心に行なった（1945～1947年）ことが明らかになった。第三に、ウランバートル郊外の日本人死亡者慰靈碑は日本政府の資金により建設され、日々重視されてきたが、ドルノド県やセレンゲ県などモンゴルの辺境地域に日本人によりつくられた日本軍・抑留者の記念標柱、プレートなどは管理されておらず、被った損害が大きい。これは今後解決すべき日モ両国の共同作業の課題の一つである。第四に、ウムヌゴビ県博物館等の博物館でシベリア出兵における日本軍の武器などを確認できた。シベリア出兵とモンゴルとの関係についてこれまであまり研究されていない。これから今回の発見を糸口として、その研究の進展を期待したい。

研究成果の公表について(予定も含む)

口頭発表 (題名・発表者名・会議名・日時・場所等)

1. “Монгол Улсад байгаа дайны холбогдолтой хөшөө дурсгалын тухай мэдээлэл”, Г.Нямдорж, Эрдэм шинжилгээний бага хурал “Цэргийн улс төрийн байгууллага, түүний ажилтнууд Халхын голын байлдааны үед”, 2019.5.10, Монгол Улсын Үндэсний Батлан хамгаалахын их сургуулийн хурлын танхим (「モンゴルにおける戦争記念碑」・N.ニヤムドルジ・学術シンポジウム「ハルハ河戦争期の軍事政治組織とその活動」・2019年5月10日・モンゴル国防大学総合会議室) .

論文 (題名・発表者名・論文掲載誌・掲載時期等)

1. “Монгол цэрэгт зориулсан анхны гэрэлт хөшөө”, Г.Нямдорж, Улаан одхон, 2019.08.30 (「モンゴル軍における最初の記念碑」・N.ニヤムドルジ・『赤い星』2019年8月30日) .
2. “Халхын голын байлдааны тухай эрдэмтэд юу ярив?”, Г.Нямдорж, Улаан одхон, 2019.9.15 (「ハルハ河戦争についての研究者たちの考え方」・N.ニヤムドルジ・『赤い星』2019年9月15日) .
3. “Орон нутгийн музейнүүд сонирхолтой байлаа”, Г.Нямдорж, Улаан одхон, 2019.10.29 (「地元の博物館の特色」・N.ニヤムドルジ・『赤い星』2019年10月29日) .
4. “Ардын хувьсгалд ашиглагдаж байсан пулемёт”, Г.Нямдорж, Улаан одхон, 2020.02.03 (「人民革命の時に使用した機関銃」・N.ニヤムドルジ・『赤い星』2020年2月3日) .
5. “Түүхэн үйл явдлын чимээгүй гэрчүүд”, Г.Нямдорж, Улаан одхон, 2020.03.25 (「歴史の証人」・N.ニヤムドルジ・『赤い星』2020年3月25日) .
6. “Халхын голын нутаг дэвсгэр дэх хөшөө дурсгалууд”, Г.Нямдорж, Улаан одхон, 2019.04.26 (「ハルハ河地域における記念物」・N.ニヤムドルジ・『赤い星』2019年4月26日) .

書籍 (題名・著者名・出版社・発行時期等)

1. Японы дурсамжууд: Монголын музейнүүд, хөшөө, дурсгалуудын судалгаа, Г.Нямдорж, Улаанбаатар:АРЭСОФТ ХХК-т, 2020.03 (『日本という記憶——モンゴルにおける博物館、記念碑についての研究』・N.ニヤムドルジ・ウランバートル:ARESOFT社・2020年3月) .